

**ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**  
**Факультет обліку та фінансів**  
**Кафедра фінансів, банківської справи та страхування**

## **КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**

на здобуття ступеня вищої освіти  
магістр

на тему: «Аналіз фінансового стану підприємства та основні заходи його покращення»

Виконав: здобувач вищої освіти  
за освітньою програмою  
Фінанси, банківська справа та страхування  
спеціальності 072 Фінанси, банківська справа  
та страхування  
ступеня вищої освіти магістр  
групи 1  
Тітов Р. О.  
Керівник: Краснікова О. М.  
Рецензент: Ліпський Р. В.

**Полтава 2023 року**

## ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	
1.1. Фінансовий стан підприємства: сутність, категорії та фактори.....	8
1.2. Основні методологічні положення аналізу фінансового стану.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ГОСПОДАРЮЮЧОГО СУБ'ЄКТА	
2.1. Основні показники фінансового стану суб'єкта господарювання.....	21
2.2. Оцінка ефективності фінансової діяльності підприємства....	32
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА	
3.1. Удосконалення методологічних положень оцінки фінансового стану.....	39
3.2. Заходи поліпшення фінансового становища підприємства....	45
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	56
ДОДАТКИ.....	62

## ВСТУП

**Актуальність теми.** В сучасних умовах господарювання, в час, коли потрібно швидко реагувати на зміни в ринковому середовищі, суб'єкти господарювання мають своєчасно на них відповідати. Саме своєчасність та дієвість управлінських рішень залежать від проведеного аналізу фінансового стану підприємства або будь-якого іншого господарюючого суб'єкта. Як для позичальника, так і для банківської установи, яка пропонує кредитні ресурси, не аби яке значення має упевненість в тому, що суб'єкт має стійкий фінансовий стан.

Наразі величезна кількість підприємств в Україні, зважаючи на події, які сьогодні відбуваються, мають незадовільну структуру балансу, тому що підприємству не вистачає власних ресурсів для покриття своїх зобов'язань.

Якщо своєчасно вжити необхідні заходи, які будуть спрямовані на поліпшення фінансового становища, у підприємства є всі шанси відновити свою платоспроможність та в кінцевому підсумку отримати позитивні фінансові результати.

Таким чином, в складних воєнно-політичних умовах, коли підприємства переживають наслідки економічної кризи, нестабільність в правовому полі, та як наслідок інфляційні процеси, роль якісного і вчасного аналізу фінансового стану значно зростає. Тому що на основі нього можна запропонувати конкретні шляхи та заходи, які суттєво поліпшать фінансовий стан господарюючого суб'єкта та створять всі умови для виходу з кризи.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дослідження виконане в рамках наукових розробок кафедри фінансів, банківської справи і страхування та виконана в межах науково-дослідницької теми: «Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ».

**Мета і завдання дослідження.** Метою написання роботи є оцінка фінансового стану досліджуваного підприємства та пошук шляхів його покращення.

Мета має бути досягнута за допомогою вирішення наступних завдань:

- розкрити сутність, значення та задачі аналізу фінансового стану;
- провести загальну характеристику об'єкту дослідження;
- здійснити аналіз фінансової стійкості;
- провести аналіз платоспроможності та ліквідності за допомогою коефіцієнтів;
- здійснити оцінку ймовірності банкрутства за допомогою різноманітних моделей;
- розробити основні напрямки покращання фінансового стану.

**Предмет і об'єкт дослідження.** Об'єктом дослідження є теоретичні та методологічні аспекти аналізу фінансового стану підприємства.

Предмет роботи складає виявлення фактичного фінансового стану ХХХ та розробка заходів з покращення фінансового стану підприємства.

**Методи дослідження.** Для вирішення поставлених завдань були використані методи спостереження, теоретичного та наукового узагальнення і порівняння, а також абстрактно-логічний метод. На підставі економіко-математичних методів здійснено оцінку значень показників, їх динаміки і співвідношення з нормативними значеннями, методи узагальнення і реалізації результатів були використані для розробки напрямів вдосконалення заходів забезпечення платоспроможності підприємства.

**Інформаційна база дослідження.** Інформаційною базою дослідження виступає фінансова звітність ХХХ Полтавського району за 2020-2022 рр. Методичною базою написання кваліфікаційної роботи є Закони України, постанови Верховної Ради України, а також праці науковців з питань аналізу фінансового стану підприємств.

**Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів.** Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в розвитку основних

теоретичних засад аналізу фінансового стану підприємства та складається з таких основних положень:

- опрацьовані теоретично-методичні підходи, які стосуються термінології «фінансовий стан» підприємства;
- визначений найбільш сприятливий механізм оцінки фінансового стану підприємства, який надає можливість приймати найбільш сприятливі рішення, які є управлінськими;
- запропоновано заходи покращення фінансового стану підприємств.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій щодо покращення фінансового стану ХХХ, які можуть бути використані в практичній діяльності підприємства.

**Особистий внесок здобувача.** Кваліфікаційна робота є самостійним науковим дослідженням. Наукові результати, висновки і пропозиції, викладені у роботі та публікаціях, отримані автором самостійно.

**Апробація результатів дослідження.** Основні положення кваліфікаційної роботи та результати досліджень доповідались, обговорювались й одержали схвалення на конференції, зокрема: XXVII Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (Франція, м. Ліон, 07.12.2022 р.).

**Публікації.** За результатами дослідження опубліковано роботи загальним обсягом 0,5 ум. др. арк.

**Структура та обсяг кваліфікаційної роботи.** Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел із 58 найменувань. Основний зміст роботи викладено на 55 сторінках друкованого тексту. Робота містить 17 таблиць, 6 рисунків, 17 додатків.

# РОЗДІЛ 1

## ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

### 1.1. Фінансовий стан підприємства: сутність, категорії та фактори

Досліджуючи різні етапи розвитку економічної науки, можна побачити величезну кількість трактувань, які стосуються терміну «фінансовий стан підприємства». Але серед дослідників відсутня єдність у цьому питанні. Існує декілька підходів щодо визначення цієї категорії. Наприклад, Цал-Цалко Ю.С. разом з іншими видатними науковцями, запевняє, що фінансовий стан – це рівень збалансованості фінансових ресурсів за аналізований період. Звичайно ми погоджуємося з даним трактуванням, тому що вся фінансова звітність підприємства розраховується на певну дату та відповідно отримані результати розрахунків будуть на цю дату.

Вивчаючи дослідження інших науковців (а саме, Білик М. Д., Бойчик І.М.), бачимо що вони вважають фінансовий стан як можливість підприємства проводити діяльність, яка є господарською. Але таке визначення розпливчате та не відображає якісні характеристики фінансового стану суб'єкта [4, 6].

І нарешті, наступний підхід об'єднує думки таких вчених, як Поддєрьогін А. М., Дем'яненко М. Я., Партин Г. О. і деяких інших [33, 9]. Вони дійшли висновку, що фінансовий стан є комплексним поняттям, яке включає цілу низку певних характеристик. Можемо частково погодитись з цим визначенням, тому що у ньому зазначаються ознаки та систему показників, які характеризують фінансовий стан.

Інші науковці, такі як Томілін О. О. та інші, зазначають, що фінансовий стан - це економічна категорія, але це визначення не надає кількісні та якісні характеристики та потребує уточнення.

Але існує і така категорія науковців (Базилінська О. Я.), яка вважає вищезазначений термін як ряд показників. Але це не точне визначення, яке не враховує інші аспекти діяльності підприємства.

Результати проведених досліджень можемо бачити в табл. 1.1 (додаток А).

Таким чином, проаналізувавши різноманітні джерела інформації, можна дійти висновку та сі формулювати наступне визначення. Фінансовий стан – це системне поняття, яке включає в себе взаємодію абсолютно всіх складових системи фінансових відносин та характеризується показниками, за допомогою яких можна визначити розмір, джерела формування та сферу використання ресурсів, які є фінансовими.

В теперішніх умовах проведення господарської діяльності своєчасна і повна оцінка фінансового стану являється запорукою успіху підприємства. Вивчивши наукову періодику, можна дійти висновку, що на фінансовий стан підприємства мають вплив результати різних сфер його діяльності. Насамперед, на фінансовий стан підприємства впливає безперервний випуск конкурентоспроможної продукції, яка має попит на ринку.

Як вже було сказано, для аналізу фінансового стану підприємства необхідна інформація, яка відповідає дійсності, про його стан. Це надає можливість господарюючому суб'єкту вирішити питання щодо зменшення собівартості продукції, витрат на її реалізацію. А ці рішення, відповідно призводять до збільшення отриманого прибутку, що позитивно зазначається на ринковій вартості підприємства, на його відносинах з кредиторами та постачальниками. Цією інформацією користуються не тільки зазначені суб'єкти, але й представники державних органів, інвестори, страховики.

Оцінка фінансового стану підприємства передбачає здійснення та прийняття рішень, які будуть сприяти покращенню його фінансового становища та направлені на розширення можливостей підприємства.

Розраховані показники оцінки фінансового стану підприємства дозволяють, по-перше, визначити рівень прибутковості, по-друге, з'ясувати

рівень кредитоспроможності; по-третє, проаналізувати найбільш перспективні напрями використання прибутку.

Враховуючи потреби сучасної економічної системи потрібно розуміти, що від правильних рішень, які враховують результати аналізу фінансового стану господарюючого суб'єкта залежить не тільки рівень отриманого прибутку, який цікавить власників бізнесу, але й рівень життя працівників підприємства.

Для того, щоб проаналізувати фінансову звітність та дійти висновку щодо фінансового стану досліджуваного підприємства, необхідно проаналізувати цілу низку показників, які характеризують ресурси що є у розпорядженні підприємства. Якщо в результаті проведених розрахунків з'ясується, що підприємство має надлишок ресурсів, то це надасть можливість вкласти отримані кошти задля отримання додаткового ресурсу. Якщо ж з'ясується, що їх недостатньо, то це загрожує підприємству появою боргів, а в кінцевому результаті до нездатності виконувати свої зобов'язання перед постачальниками, державними органами виконавчої влади та своїми робітниками. Безумовно це матиме вплив на репутацію підприємства.

На становище підприємства має вплив багато чинників, як внутрішні, так і зовнішні. При проведенні аналізу, в більшості випадків зовнішні фактори не враховуються. Але потрібно розуміти, що ці фактори мають надзвичайно важливе значення, тому що необхідно слідкувати за ситуацією на ринку, враховувати ціни на аналогічну продукцію, зміни у чинному законодавстві, політичну ситуацію, яка тягне за собою зміни у податковій системі, у взаємовідносинах із стратегічними партнерами, якщо продукція експортується і т.д.

На рис. 1.1 виділені основні фактори, які впливають на фінансовий стан підприємств.



Рис. 1.1. Фактори впливу на фінансовий стан суб'єктів господарювання

Аналізуючи рис. 1.1, можна прийти до висновку, що основний вплив на управлінські рішення мають внутрішні фактори. Це пов'язано з тим, що ці моменти може регулювати керівництво підприємства, а саме: управляти ринками збуту, запобігати надлишкам готової продукції та миттєво реагувати на будь-які зміни наступним чином: знаходити нові ринки збуту продукції, управляти запасами через надання знижок оптовим покупцям, не допускати прострочення дебіторської заборгованості, не зберігати великі залишки коштів на рахунках, вигідно їх вкладати в інноваційний розвиток підприємства і т.п. Якщо притримуватися стратегії розвитку на підприємстві, це призведе до позитивних результатів.

Яким чином проводити аналіз, його послідовність, можемо бачити на рис. 1.2 (додаток Б).

Як бачимо з рис. 1.2, першочергово необхідно провести оцінку фінансового стану та визначити основні зміни у його діяльності. Це так званий, експрес-аналіз.

Для того, щоб розкрити глибинні причини, які визначають поточний фінансовий стан, з одного боку, і оцінити вплив певних управлінських рішень на майбутній фінансовий стан - з іншого, потрібно провести аналіз зовнішнього середовища – канали збуту та постачання продукції, ціновий та маркетинговий аспект тощо. Безумовно, потрібно також враховувати і результати аналізу внутрішніх складових.

Підсумовуючи результати проведеного фінансового аналізу потрібно довести необхідність проведення обумовлених фінансових рішень відповідно до стратегічного плану розвитку підприємства.

Таким чином, можна зробити висновок, що без постійного моніторингу фінансового стану підприємства неможливо розробити стратегію його розвитку.

## **1.2. Основні методологічні положення аналізу фінансового стану**

Діагностика фінансового стану потребує застосування різноманітних методик та методів. За їх допомогою можна проаналізувати всі фінансові аспекти та визначити перспективні напрямки використання фінансових ресурсів.

Якщо підприємство використовує неефективно ресурси, які є у нього в наявності, це призводить до збоїв у виробництві і реалізації товарів, зниження прибутковості та в підсумку до зниження платоспроможності.

Здійснюючи оцінку стану, який є фінансовим можна з'ясувати недоліки в управлінні підприємством, вжити заходів щодо покращення його стану, які будуть спрямовані на підвищення ступеня платоспроможності, стійкості та прибутковості.

На рис. 1.3 відображені завдання, які ставить перед собою аналіз стану підприємства, який є фінансовим.

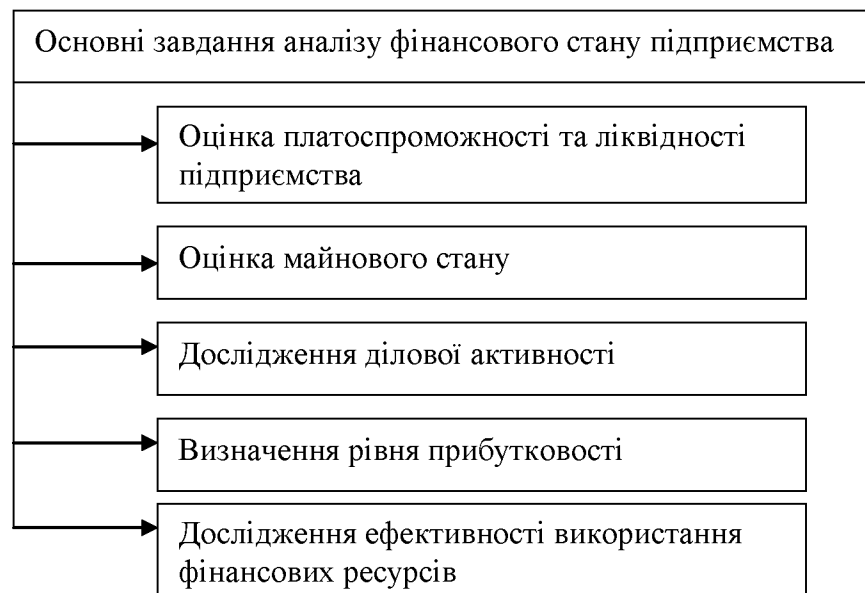


Рис. 1.3. Основні завдання аналізу фінансового стану підприємства

Аналізуючи рис. 1.3, можемо зробити висновки, що основними завданнями діяльності підприємств є: визначення стану ліквідності та платоспроможності, стану який відноситься до майнового, розуміння позитивних результатів і рівня ефективності використання ресурсів, які є фінансовими.

Значимим елементом фінансового аналізу є використання даних фінансової звітності. Без такої важливої складової неможливо визначити реальний стан справ на підприємстві, а саме: майновий, фінансовий, чи працює підприємство з прибутком, скільки у нього ресурсів, які є матеріальними.

Фінансова звітність – це різноманіття форм (а їх п'ять), які групуються згідно даних обліку, який є фінансовим з однією метою: надати користувачу максимум інформації щодо становища підприємства для того, щоб можливо було прийняти правильне рішення, яке в майбутньому позитивно вплине на позиції підприємства на ринку.

Маючи дані звітності (бухгалтерської, фінансової) є можливість знайти дані по різним операціям за період, який цікавить: рік, квартал, місяць. В

підсумку ця інформація може сформувати уявлення про фінансовий стану підприємства та спрогнозувати його майбутню діяльність.

У тому випадку, коли у підприємства є в достатній кількості активи, то це надає широкий аспект дії для прийняття рішень керівництвом, що дасть шанс покращити показники його діяльності.

Фінансова наука виділяє безліч методів та моделей для якісного оцінювання стану підприємства, який є фінансовим. В практичній діяльності використовуються наступні методи: аналізу, який є вертикальний (визначається питома вага статей, які цікавлять, у валюті балансу), горизонтальний (спостерігається динаміка статей балансу за період, який цікавить), коефіцієнтний, трендовий (з'ясовується динаміка показників в порівнянні з попереднім періодом). І на основі цих розрахунків можна визначитись з перспективами подальшої діяльності. Якщо ж проводиться порівняльний аналіз між господарствами або підприємствами, то потрібно зіставити показники підприємства з аналогічними показниками підприємств, які працюють в цій же сфері діяльності, або із середніми в даній галузі.

Щоб зрозуміти повний стан речей на підприємстві, потрібно провести розрахунок тих даних, які нададуть змогу сформувати всю картину, а саме: чи в достатній мірі використовується майно підприємства, чи працюють на повну основні активи підприємства, чи є їх приріст, чи немає надлишку готової продукції на складі, чи немає в наявності старого обладнання і т.д. І на осевої проведених розрахунків можна зробити висновки та знайти необхідні шляхи покращення майнового стану суб'єкта господарювання.

Не менш важливо для підприємства мати уявлення про рівень його прибутковості. Ця сфера аналізу може надати можливість провести оцінку прибутковості господарюючого суб'єкта по основним сегментам та надати заключення щодо основних напрямках її збільшення.

Найважливішими складовими аналізу діяльності, яка є фінансовою є наступні:

- розрахунок показників ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;

- ступінь заборгованості;

- аналіз ефективності діяльності;

- співвідношення основних та оборотних засобів їх динаміка по рокам;

- сенс розміщення ресурсів, які є власними та залученими.

Також важливою складовою аналізу є оцінка стійкості, яка є фінансовою, господарюючого суб'єкта. Умови сучасного існування в період нестабільної економіки, яка викликана військовими діями в країні дуже важливим для підприємства є аналіз фінансової стійкості та платоспроможності. Підприємство повинно своєчасно реагувати на виклики сьогодення та приймати рішення в доволі короткі строки. Саме такий аналіз надасть можливість зробити заключення про існуючі можливості щодо збільшення фінансового потенціалу підприємства.

Ще однією сферою діяльності підприємства повинен бути аналіз показників результативності діяльності, а саме рентабельності [19].

Узагальнюючими показниками, які покажуть загальний фінансовий стан підприємства є показники ділової активності. Вони можуть надати повну інформацію щодо фінансового стану підприємства, оцінити динаміку оборотності капіталу, який є власним, оборотних коштів, складу і динаміки готової продукції, стану розрахунків з дебіторами та кредиторами, фондівіддачі засобів, які є основними. Отримана інформація може надати фінансисту дані, на основі яких можна зробити висновки щодо існуючих резервів пришвидшення обороту всіх вищезгаданих показників.

У фінансовому аналізі використовуються різноманітні моделі, за допомогою яких є можливість визначитися із структурою та логічними взаємозв'язками між отриманими даними.

Досліджуючи питання аналізу фінансового стану, можна виокремити 3 типи існуючих моделей (зверніть увагу на рис. 1.4).



Рис. 1.4. Складові типів моделей фінансового аналізу

Зарубіжні вчені вивчаючи функціонування діяльності компаній засвідчують факт доцільності використання в оцінці фінансового стану системи показників, які є абсолютні та ліквідні. Основними з них є аналіз ознак ліквідності, прибутковості і платоспроможності.

Використовуючи практичний досвід, притаманний для вітчизняних підприємств, можна дійти висновку, що підприємства не мають однієї системи показників, які можна застосовувати в умовах функціонування сучасних підприємств. Недостатня увага приділяється для сільськогосподарських підприємств, які мають свою специфіку функціонування, а саме: сезонність виробництва, нерегулярні грошові надходження, великий ризик недоотримання врожаю із-за природних умов та великій відстані до каналів реалізації продукції.

В такому випадку для оцінки фінансового стану необхідно використовувати експрес-метод. Позитивним моментом використання цього методу є швидкість розрахунків. Тут доцільно брати для розрахунків

показники, які сигналізують про фінансовий стан та є його індикаторами, які сигналізують про можливість його прибутковості. Рекомендується робити підприємствам регулярно, бо він має короткий час розрахунку.

Методи, які винайшло суспільство надають шанс управлінському апарату проводити глибинний аналіз всіх сфер діяльності на основі результатів звітності, а саме фінансової та облікової. Відповідно кожен працівник, який аналізує звітність повинен мати можливість і знання не тільки щоб розрахувати показники, але й дійти висновків, які б покращували ефективність та результати діяльності усього підприємства.

Еластична формація менеджменту, який є фінансовим повинна швидко реагувати на всі нюанси в діяльності підприємства. Тим паче, враховуючи ситуацію, яка склалась в Україні, в умовах військової агресії, яка призвела до нестабільної економічної ситуації, без регулярного застосування показників аналізу фінансового стану неможливо об'єктивно оцінити ситуацію на підприємстві, а відповідно й прийняти рішення, які б знайшли б приховані внутрішні резерви та дали змогу підприємству працювати беззбитково.

Отже, не викликає сумніву роль та значимість проведеної оцінки фінансового стану у суб'єктів господарювання.



дукція і товари	26287	18,6	49193	27,7	61489	34,2	22906	9,1	12296	6,5
Поточні біологічні активи	15230	10,8	12196	6,9	20346	11,3	-3034	-3,9	8150	4,4
Поточна дебіторська заборгованість	14979	9,9	14045	7,9	9113	5,1	-934	-2,0	-4932	-2,8
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	3669	2,6	5300	3,0	5247	2,9	1631	0,4	-53	-0,1

Як бачимо з відповідних розрахунків у табл. 2.1, майнова вартість підприємства щорічно збільшується. Так, вартість майна в 2021 р. збільшилась на 36381 тис. грн., а в 2022 р. ще на 1945 тис. грн. Основну питому вагу в вартості майна в 2020 р. займають оборотні активи (58,4%), в 2021 р. – 64,1 %, а в 2022 р. – 66,3 %. Вартість оборотних активів щороку збільшується (в 2021 р. – на 31476 тис. грн., в 2022 р. ще на 5197 тис. грн.).

Позитивною тенденцією в діяльності підприємства є щорічне зменшення поточної дебіторської заборгованості (2021 р. – на 934 тис. грн., в 2022 р. – ще на 4932 тис. грн.).

Негативною тенденцією в діяльності підприємства є зменшення вартості необоротних активів в 2022 р. на 3252 тис. грн., в т.ч. і за рахунок зменшення основних засобів на 2243 тис. грн. Вартість виробничих запасів в 2022 р. зменшилась на 7426 тис. грн. Безперечно, на діяльність підприємства погано впливає збільшення готової продукції в 2021 р. на 22906 тис. грн., а в 2022 р. ще на 12296 тис. грн.

Динаміку активів, які є необоротними та оборотними спостерігаємо на рис. 2.1. У структурі майна підприємства переважають оборотні активи. Вони щороку збільшуються, коли необоротні в 2022 р. зменшились в порівнянні в 2021 р.

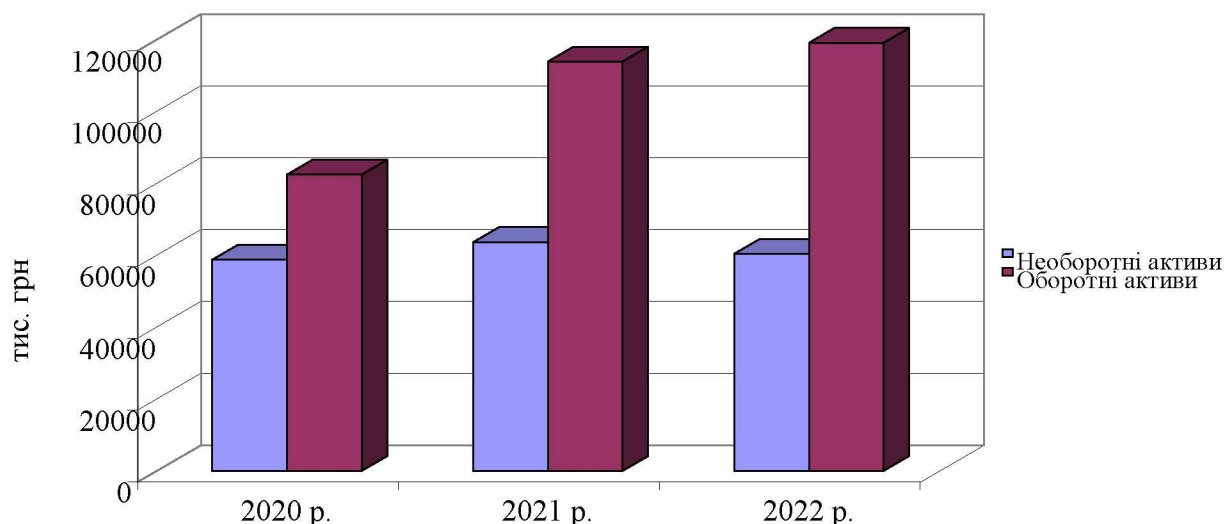


Рис. 2.1. Співвідношення необоротних та оборотних активів ХХХ за 2020-2022 рр.

Не менш значимим у проведенні аналізу фінансової діяльності для суб'єкта господарювання має значення оцінка складових та структури капіталу (звернемо увагу на табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Оцінка складу, структури і динаміки капіталу ХХХ за 2020-2022 рр.**

Види пасивів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміна (+,-)			
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	2021 р. до 2020 р.		2022 р. до 2021 р.	
							в сумі тис. грн	в проц. пункт.	в сумі тис. грн	в проц. пункт.
Джерела формування майна – всього	141289	100,0	177670	100,0	179615	100,0	36381	x	1945	x
Власний капітал	130810	92,6	159936	90,0	156709	87,2	29126	-2,6	-3227	-2,8
Зареєстрований (пайовий) капітал	502	0,3	502	0,3	502	0,3	-	-	-	-
Резервний капітал	956	0,7	956	0,5	956	0,5	-	-0,2	-	-
Додатковий капітал	1818	1,3	1818	1,0	1818	1,0	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	127534	90,3	156660	88,2	153433	85,4	29126	-2,1	-3227	-2,8
Зобов'язання	10479	7,4	17734	10,0	22906	12,8	8255	2,6	5172	2,8
Довгострокові зобов'язання	-	-	5595	3,1	4278	2,4	5595	3,1	-1317	-0,7

Поточні зобов'язання	10479	7,4	12139	6,8	18628	10,4	1660	-0,6	7489	3,6
Кредиторська заборгованість	7699	5,4	11206	6,3	12050	6,7	3507	0,9	844	0,4

Згідно проведених розрахунків в табл. 2.2, ми бачимо, що сума майна зростає щороку. Капітал, який є власним, в 2021 р. збільшився на 29126 тис. грн., а в 2022 р. зменшився на 3227 тис. грн. Зменшення суми власного капіталу відбулося за рахунок зменшення суми нерозподіленого прибутку.

На діяльність підприємства погано впливає велика заборгованість. Так сума поточних зобов'язань в 2020 р. зросла на 1660 тис. грн., а в 2022 р. – ще на 7489 тис. грн. Збільшення суми поточних зобов'язань відбулося в основному за рахунок зростання кредиторської заборгованості (в 2021 р. – на 3507 тис грн., в 2022 р. – ще на 844 тис. грн). Це говорить про те, що на підприємстві присутній платіжний дисбаланс.

Позитивним є зменшення суми довгострокових зобов'язань в 2022 р. на 1317 тис. грн.

В табл. 2.3 проаналізуємо структуру майна підприємства.

Таблиця 2.3

**Показники структури майна ХХХ за 2020-2022 рр.,%**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+, -)	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Частка:					
необоротних активів у майні	41,6	35,9	33,7	-5,7	-2,2
оборотних активів у майні	58,4	64,1	66,3	5,7	2,2
основних засобів у майні	34,3	31,0	29,5	-3,3	-1,5
основних засобів у необоротних активах	82,4	86,8	87,6	4,4	0,8
запасів у майні	34,4	46,4	47,0	12,0	0,6
запасів в оборотних активах	58,9	72,3	70,9	13,4	-1,4
готової продукції і товарів у майні	18,6	27,7	34,2	9,1	6,5
готової продукції і товарів в оборотних активах	31,9	43,2	51,6	11,3	8,4
поточної дебіторської заборгованості в майні	10,6	7,9	5,1	-2,7	-2,8
поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах	18,2	12,3	7,6	-5,9	-4,7
грошей і поточних фінансових					

інвестицій у майні	2,6	3,0	2,9	0,4	-0,1
грошей і поточних фінансових інвестицій в оборотних активах	4,4	4,7	4,4	0,3	-0,3

Як бачимо з проведених розрахунків у табл. 2.3 частка необоротних активів у майні щорічно зменшується. Відповідно частка оборотних активів у майні щорічно збільшується. Спостерігається щорічне зниження частки основних засобів у майні, поточної дебіторської заборгованості у майні, поточної дебіторської заборгованості в оборотних активах.

Проаналізуємо динаміку показників комплексного оцінювання дебіторської заборгованості в ХХХ в табл. 2.4 (додаток Г).

Розрахунки проведені в табл. 2.4 свідчать про позитивну тенденцію. Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості збільшився в 2021 р. на 1,185 пп, в 2022 р. на 2,724 пп, а тривалість одного обороту зменшилась на 5 днів в 2021 р., а в 2022 р. ще на 8 днів. Частка дебіторської заборгованості в майні також зменшилась з 10,3% в 2020 р. до 6,5% в 2022 р., а частка дебіторської заборгованості в оборотних активах збільшилась з 17,9% в 2020 р. до 18,6% в 2022 р. Показник, який характеризує відношення дебіторської заборгованості до чистого доходу зменшився з 11,3 % в 2020 р. до 7,8 % в 2022 р., що є ознакою покращення стану розрахунків з дебіторами.

В табл. 2.5 (додаток Д) проведемо комплексне оцінювання показників заборгованості, яка є кредиторською. Проводячи аналіз показників кредиторської заборгованості, бачимо переважно позитивну динаміку. Так, коефіцієнт обертання поточної кредиторської заборгованості в 2021 р. збільшився на 0,074 пп., в 2022 р. на 0,281 пп, а тривалість одного обороту поточної кредиторської заборгованості зменшилась на 1 день в 2022 р. Така динаміка пояснюється збільшенням собівартості продукції на 10010 тис. грн. в 2021 р. та на 11192 тис. грн. в 2022 р., а поточної кредиторської заборгованості на 2175,5 тис. грн. в 2022 р. Частка поточної кредиторської заборгованості в капіталі зменшилась з 6,2 % в 2020 р. до 5,9 % в 2022 р., в зобов'язаннях і забезпеченнях з 76,9% в 2020 р. до 52,1 % в 2022 р.

Наступним кроком для оцінки фінансового стану буде дослідження ліквідності підприємства (табл. 2.6) в ХХХ за 2020-2022 рр.

Таблиця 2.6

**Ліквідність балансу ХХХ за 2020-2022 рр.**

Гр	Види активів	Роки			Гр	Види пасивів	Роки			Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів		
		2020	2021	2022			2020	2021	2022	2020	2021	2022
A1	Високоліквідні	3669	5300	5247	П1	Найбільш термінові	7699	9106	12050	-4030	-3806	-6803
A2	Середньоліквідні	14979	14045	9113	П2	Короткострокові	2780	3033	6578	12199	11012	2535
A3	Низьколіквідні	63828	94607	104789	П3	Довгострокові	-	5595	4278	63828	89012	100511
A4	Важколіквідні	58813	63718	119149	П4	Постійні	130810	159936	156709	-71997	-96128	-40787
x	Разом	141289	177670	179615	x	Разом	141289	177670	179615	x	x	x

З розрахунків в табл. 2.6, бачимо, що баланс у періоді, який досліджується, баланс не є абсолютно ліквідним, тому що бачимо нестачу високоліквідних активів для покриття найбільш термінових зобов'язань (в 2020 р. – 4030 тис. грн., а в 2021 р. – 3806 тис. грн., в 2022 р. – 6803 тис. грн).

По середньоліквідним та низьколіквідним активам спостерігається надлишок платіжних засобів. По важколіквідних – нестача платіжних засобів. Тому, можемо зробити висновок, що баланс не є абсолютно ліквідним у зв'язку з тим, що не вистачає високоліквідних активів, які є оборотними.

В наступній табл. 2.7, розрахуємо рівень та динаміку тих показників, які надають картину щодо висновку про рівень ліквідності та платоспроможності.

В 2020 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності вказує на те, що рівень покриття поточних зобов'язань і забезпечень високоліквідними оборотними активами становив 35 %, в 2021 р. – 43,6 %, а в 2022 р. – 28,1 %. Цей коефіцієнт вказує на зниження грошової платоспроможності.

В 2020 - 2022 рр. коефіцієнт швидкої ліквідності відповідає нормативному значенню, але його щорічне зниження свідчить про зниження рівня розрахункової та майнової платоспроможності підприємства, а також зменшення частки поточних зобов'язань, яку підприємство може погасити.

Таблиця 2.7

### Відносні показники ліквідності та платоспроможності

ХХХ за 2020-2022 рр.

Показники	Норм. знач.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)	
					2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\geq 0,2$	0,350	0,436	0,281	0,086	-0,155
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\geq 0,7$	1,779	1,593	0,771	-0,186	-0,822
Коефіцієнт загальної ліквідності	$\geq 1,5$	7,871	9,387	6,396	1,516	-2,991
Коефіцієнт платоспроможності	$\geq 0,1$	0,350	0,436	0,281	0,086	-0,155
Коефіцієнт критичної ліквідності	$\geq 0,8$	7,871	6,438	5,201	-1,433	-1,237
Коефіцієнт покриття запасів	$\geq 1,0$	2,179	1,206	1,137	-0,973	-0,069

Щодо загального коефіцієнту ліквідності, то бачимо що він має нормативне значення ( $\geq 1,0$ ). Значення цього показника показує достатність ресурсів активів, які є оборотними для того, щоб розраховатися з короткостроковими зобов'язаннями. Щодо висновків по коефіцієнту платоспроможності та критичної ліквідності за 2020-2022 рр. бачимо, що ці показники відповідають нормативному значенню та показують на високий рівень та гарну динаміку платоспроможності підприємства.

За аналізований період значення коефіцієнта покриття запасів перевищує нормативне значення, а це означає, що у підприємства стабільний фінансовий стан.

Наступним кроком для здійснення висновків щодо ліквідності та платоспроможності буде з'ясування ознак поточної, критичної та

надкритичної неплатоспроможності підприємства. Проведені розрахунки згрупуємо в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

**Визначення ознак поточної, критичної та надкритичної неплатоспроможності ХХХ за 2020-2022 рр.**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+, -)	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн.	10	10	10	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти	3669	5300	5247	1631	-53
Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис. грн.	-	5595	4278	5595	-1317
Поточні зобов'язання, тис. грн.	10479	12139	18628	1660	6389
Показник поточної неплатоспроможності, тис. грн.	-6800	-12424	-17649	-5624	-5225
Коефіцієнт покриття	7,871	9,387	6,396	1,516	-2,991
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	1,224	1,510	0,808	0,286	-0,702
Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	9655	30904	482	21249	-30422

За інформацією табл. 2.8 показник поточної неплатоспроможності в 2020-2022 рр. має негативне значення, що говорить про те, що у підприємства присутні ознаки поточної неплатоспроможності.

За період, який аналізується, ми бачимо, що коефіцієнти покриття та забезпеченості оборотними засобами, які є власними, значно перевищують нормативне значення та підприємство пропрацювало прибутково. Відповідно можемо зробити висновок, що у підприємства відсутні ознаки критичної та надкритичної неплатоспроможності. Але ж, тим не менш, спостерігаємо зниження цих коефіцієнтів в динаміці, тому приходимо до висновку, що рівень платоспроможності підприємства знижується.

В табл. 2.9 (додаток Е) проведемо оцінку ділової активності ХХХ за 2020-2022 рр.

Проведені обчислення в табл. 2.9 вказують нам на присутність як позитивних, так і негативних тенденцій щодо оцінювання оборотності активів і пасивів. Так, тривалість одного обороту активів має тенденцію до збільшення в 2022 р. на 38 днів в порівнянні з 2021 р. Це викликано випереджаючим збільшенням показників чистого доходу і собівартості реалізованої продукції в порівнянні з збільшенням середньорічної вартості активів.

Позитивним можна вважати в 2021 р. прискорення оборотності поточної дебіторської заборгованості на 4 дні, а в 2022 р. ще на 8 днів. Тривалість одного обороту запасів збільшилась в 2021 р. на 71 день, а в 2022 р. зменшилась на 3 дні.

У результаті зменшення тривалості одного обороту запасів на 3 дні та тривалості одного обороту поточної дебіторської заборгованості на 8 днів відбулося скорочення тривалості операційного циклу на 11 днів в 2022 р. В умовах зменшення тривалості одного обороту кредиторської заборгованості на 1 день в 2022 р. тривалість фінансового циклу зменшилась на 1 день, що позитивно характеризує динаміку ділової активності підприємства.

Для визначення типу фінансової стійкості використаємо дані табл. 2.10 (додаток Ж), та зробимо відповідні висновки.

За результатами розрахунків (табл. 2.10) з визначення типу фінансової стійкості при збільшенні в 2021 р. вартості запасів на 33813 тис. грн підприємство забезпечило приріст величини власних оборотних коштів на 24221 тис. грн. При збільшенні запасів в 2022 р. на 2032 тис. грн. підприємство забезпечило збільшення власних оборотних коштів на 25 тис. грн. В підсумку підприємство за аналізуємий період вийшло на результат абсолютної фінансової стійкості, що безумовно є позитивним результатом діяльності підприємства.

Наступним етапом є оцінювання рівня та динаміки відносних показників, які можуть охарактеризувати стійкість, яка є фінансовою (табл. 2.11, додаток З).

Аналізуючи проведені розрахунки в табл. 2.11, можемо зробити наступні висновки. Бачимо, що коефіцієнт автономії вище норми. Це говорить про те, що підприємство може розраховатися із своїми зобов'язаннями за рахунок власних джерел фінансування, а частка капіталу у валюті балансу в 2020 р. становить 92,6 %, в 2021 р. – 90,0 %, в 2022 р. – 87,2 %. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує частину зобов'язань у загальному підсумку балансу та говорить про те наскільки підприємство залежить від кредитних зобов'язань. Цей показник доповнює коефіцієнт автономії і відповідає нормі. Але, те що цей показник щороку збільшується свідчить про те, що підприємстві все більше і більше залежить від кредитних ресурсів.

Коефіцієнт фінансового ризику в 2021 р. збільшився на 0,031 пп., в 2022 р. зменшився на 0,014 пп, а отже і зменшився ризик вкладення капіталу в це підприємство

Значення коефіцієнта фінансової стабільності показує, що в 2020 р. власний капітал перевищував позиковий у 12,4 рази, в 2021 р. у 9 разів, а в 2022 р. у 6,8 рази.

Наступний коефіцієнт маневреності власного капіталу, показує яка частина капіталу, який є власним профінансована в оборотні активи та показує скільки власного капіталу підприємство споживає для фінансування поточної діяльності. Ми бачимо, що зазначений показник відповідає нормативам, тому можемо зробити висновок, що підприємство в достатній мірі забезпечено високоліквідними активами, які є оборотні.

Щодо наступного коефіцієнту забезпеченості оборотних активів власними коштами, які є оборотними, можемо зробити наступні висновки. Він показує ту частку активів, які є оборотними, які профінансовані за рахунок власних ресурсів. З проведених розрахунків бачимо, що досліджуване підприємство самостійно може фінансувати свою діяльність, яка є поточною, тому що отримані результати вище нормативних значень. У структурі оборотних активів власні фінансові ресурси в 2020 р. становлять

55 %, у 2021 р. 60,1 %, у 2022 р. 61,4 %, а на 1 грн запасів і поточних біологічних активів в 2020 р. припадає власних оборотних коштів 1,12 грн., в 2021 р. – 1,01 грн., а в 2022 р. - 0,91 грн.

Зниження коефіцієнта довгострокового залучення позикових коштів з 0,034 пп. у 2021 р. до 0,026 пп. у 2022 р. свідчить про зменшення залежності підприємства від довгострокових зовнішніх джерел фінансування.

Отриманий показник коефіцієнта маневрування власних оборотних коштів у загальній величині власних оборотних коштів свідчить, що на кінець 2020 р. серед власних оборотних активів грошові кошти склали тільки 5,1 %, в 2021 р. – 5,5 %, в 2022 р. – 5,4 %. Зниження показника у 2022 р. пов'язано із зменшенням суми грошових коштів на рахунках і у касі підприємства.

Збільшення коефіцієнта майна виробничого призначення по періоду, який аналізується говорить нам, що виробничий потенціал підприємства збільшується.

Проведемо аналіз структуру джерел формування капіталу (пасивів) ХХХ в табл. 2.12.

Позитивними тенденціями в характеристиці майнового стану підприємства є:

- зниження частки довгострокових зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу з 3,1 % у 2021 р. до 2,4 % у 2022 р.;

- зниження частки довгострокових зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях з 46,1 % у 2021 р. до 18,7 % у 2022 р.;

- зниження частки поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях з 100% у 2020 р. до 85,7% у 2022 р.;

- зниження частки поточної кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях з 73,5% у 2020 р. до 52,6% у 2022 р.;

- зменшення частки поточної кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях і забезпеченнях з 73,5% у 2020 р. до 64,7% у 2022 р.

Негативними результатами у майновому стані підприємства за показниками структури пасивів є: зменшення частки власного капіталу в джерелах формування капіталу з 92,6 % в 2020 р. до 87,2 % в 2022 р.; збільшення частини поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях з 7,4 % у 2020 р. до 10,4 % у 2022 р.; збільшення частки зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу з 7,4 % у 2020 р. до 12,8 % в 2022 р.; підвищення частки поточних зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу з 7,4 % у 2020 р. до 10,4 % у 2022 р.; збільшення частки поточної кредиторської заборгованості в джерелах формування капіталу з 5,4% у 2020 р. до 6,7% у 2022 р.

Таблиця 2.12

### Показники структури джерел формування капіталу (пасивів)

XXX за 2020-2022 рр.

Показник	2020 р.	2021р.	2022 р.	Відхилення (+, -)	
				2021 р до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Частка: власного капіталу в джерелах формування капіталу	92,6	90,0	87,2	-2,6	-2,8
зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	7,4	10,0	12,8	2,6	2,8
довгострокових зобов'язань і забезпечень у джерелах формування капіталу	-	3,1	2,4	3,1	-0,7
довгострокових зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях	-	46,1	18,7	46,1	-27,4
поточних зобов'язань і за безпечень у джерелах фор- мування капіталу	7,4	6,8	10,4	-0,6	3,6
поточних зобов'язань і забезпечень у зобов'язаннях і забезпеченнях	100	68,6	85,7	-31,4	17,1
поточної кредиторської за- боргованості в джерелах формування капіталу	5,4	5,1	6,7	-0,3	1,6
поточної кредиторської за- боргованості в зобов'язаннях і забезпеченнях	73,5	51,4	52,6	-22,1	1,2
поточної кредиторської за- боргованості в поточних зо- бов'язаннях і забезпеченнях	73,5	75,0	64,7	1,5	-10,3

Такі тенденції пов'язані з тим, що ХХХ у 2021 р. взяло довгостроковий та короткостроковий кредит, сума якого у 2022 р. збільшилася.

## **2.2. Оцінка ефективності фінансової діяльності підприємства**

Проведемо аналіз фінансових результатів роботи ХХХ за 2020-2022 рр. у табл. 2.13. (додаток К). Можемо спостерігати з результатів проведених у табл. 2.13 розрахунків, збільшення суми чистого доходу від реалізації продукції на 19445 тис. грн. в 2021 р. та на 2142 тис. грн. у 2022 р. Операційні витрати в 2020 р. склали 115471 тис. грн., в 2021 р. - 114451 тис. грн (зменшились на 1020 тис. грн), а в 2022 р. – 145359 тис. грн. (збільшились на 30908 тис. грн.).

Найбільшу питому вагу в операційних витратах в 2020-2022 рр. займає собівартість реалізованої продукції (88,5 %, 87,4 % та 88,7 % відповідно) та адміністративні витрати – (8,4 %, 9,0 % та 7,7 % відповідно).

Частка валового прибутку в чистому доході складає в 2020 р. – 18,9 %, в 2021 р. – 31,2 %, в 2022 р. – 12,7 %. Валовий прибуток у зв'язку із збільшення операційних витрат, у 2022 р. зменшився на 26731 тис. грн. Фінансові та інвестиційні доходи в 2021 р. збільшились на 8 тис. грн., а в 2022 р. ще на 50 тис. грн. Фінансові та інвестиційні витрати в 2021 р. збільшились на 997 тис. грн., а в 2022 р. – ще на 678 тис. грн. Чистий прибуток складає в 2020 р. – 9655 тис. грн., в 2021 р. 30904 тис. грн. (збільшився на 21249 тис. грн.), а в 2022 р. 482 тис. грн. (зменшився на 30422 тис. грн.) (рис. 2.2).

Така динаміка пояснюється військовими діями, оскільки скоротилися канали реалізації продукції через блокування портів, обмеженням рухом транспорту, окупацією частини територій. І як наслідок, зростання витрат на виробництво продукції та її реалізацію і накопичення продукції на складах.

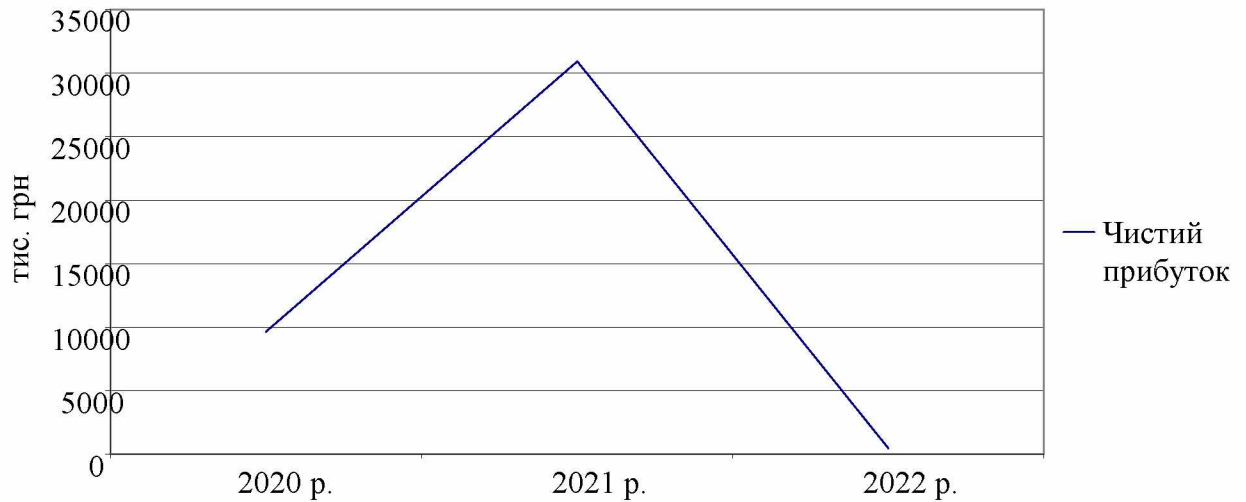


Рис. 2.2. Динаміка чистого прибутку ХХХ за 2020-2022 рр.

Здійснюючи постійний моніторинг показників рентабельності можна в цілому зробити висновки як ефективно підприємство веде господарську діяльність (табл. 2.14, додаток Л).

За даними табл. 2.14, підприємство має негативну динаміку усіх показників рентабельності витрат. Наприклад, бачимо, що показники, які показують прибутковість від всіх видів діяльності мають тенденцію до зменшення.

Якщо в 2020 р. на 1 грн операційних витрат і витрат господарської діяльності було одержано майже 10,3 і 8,6 коп відповідного прибутку, то в 2021 р. цей показник збільшився до 28,9 та 26,5 коп. Ці зміни можна пояснити тим, що прибуток у підприємства швидко знижуються, а витрати збільшуються. Але в 2022 р. ситуація змінилась та на 1 грн операційних витрат і витрат господарської діяльності було отримано 2,3 та 0,4 грн відповідно. Це пов'язано із зменшенням суми отриманого прибутку та збільшенням витрат на виробництво та реалізацію продукції.

Зменшення коефіцієнтів окупності витрат свідчать про зниження рівня окупності виробничих, операційних, витрат на збут.

Рентабельність продажу зросла з 18,9% в 2020 р. до 31,2% в 2021 р., а в 2022 р. зменшилась до 12,7%. Рентабельність доходу від операційної діяльності в 2020 р. складала 8,6%, в 2022 р. 2,2%. Значення показників загальної та чистої рентабельності збігаються у зв'язку із відсутністю витрат по сплаті податку на прибуток.

В сучасних умовах господарювання дуже важливо підвищувати економічну ефективність використання основних виробничих фондів. В наступній таблиці проаналізуємо показники забезпеченості та ефективності використання основних засобів в досліджуваному підприємстві.

*Таблиця 2.15*

**Показники забезпечення та ефективності використання основних засобів в ХХХ за 2020-2022 рр.**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Фондовіддача	2,7	2,8	2,7	0,1	-0,1
Фондомісткість	0,4	0,3	0,3	-0,1	-
Фондоозброєність	195,3	215,0	221,6	20,7	6,6
Фондорентабельність	20,5	59,6	0,9	39,1	-58,7
Коефіцієнт приросту основних засобів	0,4	0,3	0,2	-0,1	-0,1

Найбільш повним показником, який може свідчити про ефективність використання основних засобів, є фондовіддача. Фондовіддача показує скільки отриманого підприємством доходу від реалізованої продукції припадає на 1 грн виробленої продукції.

Отже, на 1 грн основних засобів належить в 2020 р. виробленої продукції 2,7 грн, в 2021 р. – 2,8 грн., в 2022 р. – 2,7 грн. Спостерігається незначне зменшення показника фондовіддачі.

Наступним показником для аналізу використання основних засобів є фондомісткість, яка свідчить про рівень забезпеченості суб'єкта господарювання основними засобами. В 2020 р. цей показник склав 0,4, в 2021 р. – 0,3, а в 2022 р. 0,3. Тобто, на кожен гривню виробленої продукції припадало у 2020р. – 0,4 коп основних засобів, у 2021 р. – 0,3 коп., а в 2022 р.

0,3 коп. По проведених розрахунках бачимо, що даний показник щороку зменшується.

Для подальшого розуміння ефективності використання основних активів потрібно проаналізувати фондоозброєність. Даний показник показує скільки припадає основних засобів на одного працівника. Видно, що в 2020 р. на одного працюючого припадало основних засобів 195,3 тис. грн, в 2021 р. – 215 тис. грн., а в 2022 р. - 221,6 тис. грн.

Фондорентабельність підприємства у 2020 р. становила 20,5 % (основні засоби використовувалися на 20,5 %), у 2021 р. – 59,6 %, а у 2022 р. 0,9 %. Це збільшення пов'язано із значним зменшенням чистого прибутку підприємства.

Розглянемо показники ефективності використання активів в ХХХ за 2020-2022 рр. в табл. 2.16.

*Таблиця 2.16*

**Показники ефективності використання активів  
ХХХ за 2020-2022 рр.**

Показники	2020р.	2021р.	2022р.	Відхилення (+,-)	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Коефіцієнт ефективності використання загальних активів	0,948	0,827	0,021	-0,121	-0,806
Коефіцієнт ефективності використання оборотних активів	1,586	1,584	1,527	-0,002	-0,057
Коефіцієнт ефективності використання чистих оборотних активів	0,497	1,768	1,741	1,271	-0,027
Коефіцієнт ефективності використання необоротних активів	2,356	1,731	1,491	-0,625	-0,24
Коефіцієнт ефективності використання матеріальних запасів	2,491	2,295	2,391	-0,196	0,096

Проведення даних розрахунків свідчить про незначне погіршення ефективності використання активів підприємства.

Значимим показником для аналізу діяльності підприємства є розрахунок коефіцієнту ефективності використання загальних активів, який вказує на ефективність використання всіх активів підприємства. В результаті

проведення розрахунків ми з'ясували, що даний показник знижується, а значить і знижується ефективність споживання обладнання, яке використовується у виробництві.

Наступний показник, а саме коефіцієнт ефективності використання активів, які є оборотними, свідчить про те, яку суму реалізованої продукції припадає на 1 грошову одиницю вартості оборотних активів. Цей показник також знижується за останній рік, який аналізується.

Наступним показником для аналізу, є коефіцієнт ефективності використання чистих активів, які є оборотними. Він показує співвідношення вартості отриманої виручки до суми чистих оборотних активів та дає змогу впевнитися у тому, яка сума реалізованої продукції припадає на одиницю власних активів, які є власними. Як бачимо за останній рік відбулося зменшення цього показника.

Слідуючим показником є коефіцієнт ефективності використання запасів, які є матеріальними, який показує річну кількість обертів матеріальних запасів. Чим вище значення показника, тим краще для підприємства, оскільки чим швидше обертаються запаси, тим більше підприємство отримує виручки, і відповідно, тим вищі доходи. Значення, яке відповідає нормі складає від 4 до 8, а на підприємстві, яке ми досліджуємо в 2022 р. значення складає 2,391.

Наступним етапом аналізу є дослідження рентабельності сукупного капіталу, яке ми проведемо табл. 2.17.

Розрахуємо умовний показник загальної рентабельності сукупного капіталу, %:

$$PK_{ym} = 12,7 \times 0,912 = 11,6$$

Загальна зміна загальної рентабельності сукупного капіталу:

$$\Delta PK = 0,3 - 19,4 = -19,1$$

В т. ч. за рахунок наступних факторів:

1) рентабельності реалізації:

$$\Delta PK_{pp} = 11,6 - 19,4 = -7,8$$

2) коефіцієнта обертання капіталу:

$$\Delta PK_{\text{кок}} = 0,3 - 11,6 = -11,3.$$

Таблиця 2.17

**Оцінка рентабельності сукупного капіталу ХХХ за 2020-2022 рр.**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток), тис. грн	9655	30904	482	21249	-30422
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	126019	145464	147606	19445	2142
Середньорічна вартість капіталу, тис. грн	73042	159479,5	178642,5	86437,5	19163
Загальна рентабельність сукупного капіталу, %	13,2	19,4	0,3	6,2	-19,1
Рентабельність реалізації, %	18,9	31,2	12,7	12,3	-18,5
Коефіцієнт обертання капіталу	1,725	0,912	0,826	-0,813	-0,086

Зниження рентабельності сукупного капіталу з 19,4 до 0,3 пояснюється наступними факторами. За рахунок зменшення показника рентабельності реалізації на 7,8 в. п. загальна рентабельність сукупного капіталу знизилась на 19,1 в.п. Зменшення коефіцієнта обертання капіталу на 0,086 забезпечило зниження загальної рентабельності сукупного капіталу на 11,3 в. п. Таким чином, зниження прибутковості реалізації продукції та зменшення обертання капіталу мали негативний вплив на ефективність використання сукупного капіталу.

В наступній табл. 2.18 проведемо аналіз ефективності використання оборотних коштів на ХХХ.

За останній рік коефіцієнт оборотності зменшився на 0,215 пп, це негативно характеризує діяльність підприємства, оскільки і коефіцієнт оборотності запасів також зменшується.

Таблиця 2.18

**Оцінка показників ефективності використання оборотних активів на ХХХ за 2020-2022 рр.**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-)	
				2021 р. до 2020 р.	2022 р. до 2021 р.

				2020 р.	2021 р.
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,580	1,481	1,266	-0,099	-0,215
Коефіцієнт оборотності запасів	2,173	1,527	1,545	-0,646	0,018
Коефіцієнт завантаженості	0,633	0,675	0,789	0,042	0,114
Тривалість обороту, дні	228	243	284	15	41
Рентабельність оборотних активів, %	12,1	31,5	0,4	19,4	-31,1

Тривалість обороту поступово збільшується що вказує на те, що підприємство неефективно використовує оборотні активи. Рентабельність оборотних активів також знизилась, що пов'язано з зменшенням суми прибутку в 2022 р. яке отримало підприємство.

Таким чином, можемо зробити висновок, що у підприємства за останні роки дещо покращився майновий потенціал, але сума чистого прибутку знижується та існують проблеми із розрахунково-платіжною дисципліною.

## РОЗДІЛ 3

### ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

#### 3.1. Удосконалення методологічних положень оцінки фінансового стану

В умовах швидких змін в економіці країни, підприємство повинно терміново реагувати на будь-які коливання в кон'юктурі ринку. На допомогу приходять експрес-аналіз, який можна зробити за допомогою коефіцієнта Бівера. Він розраховується відношенням різниці між отриманим чистим прибутком та амортизацією, яка була нарахована до суми зобов'язань, а саме поточних та довгострокових:

$$Кб = ЧП + А / ДЗ+ПЗ \quad (3.1)$$

Показником сформованої незадовільної структури балансу, згідно цієї методики, є такий стан, коли більше двох років даний коефіцієнт не перевищує показника 0,2.

Розрахуємо цей показник для ХХХ:

$$Кб_{2020} = 9655 + 13438 / 10479 = 2,204$$

$$Кб_{2021} = 30904 + 15725 / 5595 + 12139 = 2,629;$$

$$Кб_{2022} = 482 + 15703 / 4278 + 18628 = 0,706.$$

Проведені розрахунки спостерігаємо у табл. 3.1.

Проводячи аналіз розрахунків, які ми отримали, бачимо що у підприємства, яке аналізується задовільна структура балансу. Негативним є те, що даний показник поступово знижується, а це означає, що в майбутньому така динаміка може призвести до незадовільної структури балансу. Ділова репутація підприємства залежить від своєчасності розрахунків. Затримка або несплата платежів призводить до втрачання ділової репутації, партнерів, ринку збуту та сплату штрафних санкцій.

**Оперативний аналіз фінансового стану ХХХ за допомогою  
коефіцієнта Бівера**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Чистий прибуток, тис. грн	9655	30904	482
Амортизація, тис. грн	13438	15725	15703
Довгострокові зобов'язання, тис. грн	-	5595	4278
Поточні зобов'язання, тис. грн	10479	12139	18628
Коефіцієнт Бівера	2,204	2,629	0,706

Крім перелічених позицій, недоотримання виручки або несвоєчасна сплата обов'язкових платежів, впливає не тільки на діяльність підприємства, але й на економіку в країні, тому що бюджети в такому випадку недоотримують податкові платежі.

Зрозуміло, що єдиної методики етапності проведення розрахунків, які стосуються оцінки фінансового стану, наразі немає. Підприємство повинно само обрати методи, методики та першочерговість проведення оцінки, які більш підходять для того чи іншого підприємства і які призведуть до фінансової стабільності і розвитку.

Розпочнемо комплексну оцінку фінансового стану підприємства з вітчизняної моделі, а саме розповсюдженої моделі Сайфулліна-Кадикова, яка є найбільш поширеною на просторі вітчизняної науки. Оцінка фінансового стану у цієї моделі здійснюється за рейтинговим числом  $R$ .

$$R = 2K_3 + 0,1K_{\text{пл}} + 0,08K_{\text{оа}} + 0,45 P_{\text{п}} + P_{\text{вк}} \quad (3.2)$$

де  $K_3$  – коефіцієнт забезпеченості коштами, які є власними;

$K_{\text{пл}}$  – коефіцієнт поточної ліквідності,

$K_{\text{оа}}$  – коефіцієнт оборотності активів,

$P_{\text{п}}$  – рентабельність продажів,

$P_{\text{вк}}$  – рентабельність власного капіталу.

У випадку рівності цих критеріїв мінімальному нормативному значенню, то  $R = 1$ . Якщо  $R > 1$ , то фінансовий стан підприємства вважається задовільним, якщо  $R < 1$ , то незадовільним.

Проведемо розрахунки цього показника для ХХХ у 2022 р.:

$$R_{2022} = 2 \times 0,807 + 0,1 \times 6,396 + 0,08 \times 0,832 + 0,45 \times 0,127 + 0,3 = 1,614 + 0,639 + 0,066 + 0,057 + 0,3 = 2,676.$$

Фінансовий стан, по результатам проведених розрахунків вважається задовільним, оскільки значення показника більше одиниці.

Наступним варіантом для оцінки фінансового стану є інтегральним підхід (метод Creditmen, який розробив Жан Де Палян). Фінансове становище у цьому випадку розраховується наступним чином:

$$N = 25K_1 + 25K_2 + 10K_3 + 20K_4 + 20K_5, \quad (3.3)$$

де  $K_1$  – коефіцієнт швидкої ліквідності;

$K_2$  – коефіцієнт кредитоспроможності;

$K_3$  – коефіцієнт іммобілізації власного капіталу;

$K_4$  – коефіцієнт оборотності запасів;

$K_5$  – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості.

Розрахуємо для ХХХ:

$$N_{2022} = 25 \times 0,771 + 25 \times 9,199 + 10 \times 0,486 + 20 \times 1,545 + 20 \times 12,747 = 19,27 + 229,97 + 4,86 + 30,9 + 254,94 = 539,94.$$

Якщо  $N = 100$  – фінансова ситуація у підприємства нормальна;

$N > 100$  – ситуація добра;

$N < 100$  – необхідно приймати необхідні міри, тому що на підприємстві склалась тривожна фінансова ситуація.

Цю модель рекомендують розраховувати та використовувати для українських підприємств.

Таким чином, як бачимо з проведених розрахунків по зазначеним моделям, у підприємства фінансова ситуація гарна.

Оцінку фінансового стану за ступенем ліквідності активів проведемо у табл. 3.2 та визначимося з прогнозом на перспективу (на коротко- та довгострокову).

Як можемо бачити з розрахунків, які ми провели у табл. 3.2, в 2022 р. фінансовий стан підприємства на короткострокову перспективу вважається

передкризовий, хоча у попередніх періодах спостерігався нормальний фінансовий стан.

Таблиця 3.2

**Комплексна оцінка фінансового стану підприємства з урахуванням ступеня ліквідності активів ХХХ**

Тип фінансового стану	На дату складання звітності	У короткостроковій перспективі	У довгостроковій перспективі
Абсолютний	$A1 \geq П1$	$A1 \geq П1 + П2$	$A1 \geq П1 + П2 + П3$
2020	$3669 \leq 7699$	$3669 \leq 10479$	$3669 \leq 10479$
2021	$5300 \leq 9106$	$5300 \leq 12139$	$5300 \leq 17734$
2022	$5247 \leq 12050$	$5247 \leq 18628$	$5247 \leq 22906$
Нормальний	$A1 + A2 \geq П1$	$A1 + A2 \geq П1 + П2$	$A1 + A2 \geq П1 + П2 + П3$
2020	$18648 \geq 7699$	$18648 \geq 10479$	$18648 \geq 10479$
2021	$19345 \geq 9106$	$19345 \geq 12139$	$19345 \geq 17734$
2022	$14360 \geq 12050$	$14360 \leq 18628$	$14360 \leq 22906$
Передкризовий	$A1 + A2 + A3 \geq П1$	$A1 + A2 + A3 \geq П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 \geq П1 + П2 + П3$
2020	$82476 \geq 7699$	$82476 \geq 10479$	$82476 \geq 10479$
2021	$113952 \geq 9106$	$113952 \geq 12139$	$113952 \geq 17734$
2022	$119149 \geq 12050$	$119149 \geq 18628$	$119149 \geq 22906$
Кризовий	$A1 + A2 + A3 \leq П1$	$A1 + A2 + A3 \leq П1 + П2$	$A1 + A2 + A3 \leq П1 + П2 + П3$
2020	$82476 \geq 7699$	$82476 \geq 10479$	$82476 \geq 10479$
2021	$113952 \geq 9106$	$113952 \geq 12139$	$113952 \geq 17734$
2022	$119149 \geq 12050$	$119149 \geq 18628$	$119149 \geq 22906$

Таким чином, аналізуючи проведені розрахунки, бачимо що у підприємства не вистачає грошових коштів для того, щоб розрахуватися з найбільш терміновими зобов'язаннями.

Для того, щоб побачити реальний фінансовий стан на підприємстві, застосуємо інтегральний показник, який розкривається в наступній формулі:

$$Z = 0,5 + 0,6929 \times (\text{ф. 1 ряд. 1010} / \text{ф. 1 ряд. 1900}) + 0,3847 \times (\text{ф. 2 ряд. 2000} / \text{ф. 1 ряд. 1900} (\text{гр. 3} + \text{гр. 4})/2 + 1,54 \times (\text{ф. 3 ряд. 3035} - \text{ряд. 3115} - \text{ряд. 3117} - \text{ряд. 3118} - \text{ряд. 3145} / \text{ф. 2 ряд. 2000} + \text{ряд. 2120} (\text{гр. 3}), \quad (3.4)$$

Щоб розрахувати зазначений показник, необхідно використати дані балансу, звіту про фінансові результати та звіту про рух грошових коштів.

Інтегральний показник, який ми пропонуємо використати, може дати оцінку фінансового стану підприємства. В результаті досліджень було

запропоновано певну шкалу значень для оцінки фінансового стану підприємства (табл. 3.3)

Таблиця 3.3

**Шкала значень інтегрального показника оцінки фінансового стану підприємства**

Значення інтегрованого показника Z	Фінансовий стан підприємства
До 0,834	критичний
0,835 – 1,139	незадовільний
1,140 – 1,987	нормальний
вище 1,988	відмінний

Проведемо розрахунки інтегрального показника оцінки фінансового стану ХХХ:

$$Z_{2022} = 0,5 + 0,6929 \times (52954 / 179615) + 0,3847 \times (147606 / 178642,5) + 1,54 \times (28670 - 15171 - 13499 / 147606 + 1048) = 0,5 + 0,2042 + 0,3178 - 0,0103 = 1,011.$$

Згідно проведених розрахунків в 2022 р. ХХХ має незадовільний фінансовий стан.

Звертає на себе увагу положення, яке було розроблено Міністерством фінансів «Порядок проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара» яке є доповненням до розрахованих в даній роботі методик. Основою для розрахунку цієї методики є багатофакторний дискримінантний аналіз. Кожна галузь має свою методику, яку можна застосувати для розрахунків.

Для сільського господарства вона має наступний вигляд:

$$Z = 1,3 \times K_3 + 0,03 \times K_4 + 0,001 \times K_5 + 0,61 \times K_6 + 0,75 \times K_7 + 2,5 \times K_8 + 0,04 \times K_9 - 0,2$$

(3.5)

Розрахунки цього показника для ХХХ будуть наступними:

$$Z_{2022} = 1,3 \times 0,872 + 0,03 \times 2,591 + 0,001 \times 0,208 + 0,61 \times 0,022 + 0,75 \times 0,128 + 2,5 \times 0,0026 + 0,04 \times 1,326 - 0,2 = 1,133 + 0,077 + 0,0002 + 0,013 + 0,096 + 0,0065 + 0,053 - 0,2 = 1,178$$

Таким чином, бачимо з проведених розрахунків, що ХХХ за рівнем фінансового стану позичальника відповідає першому, найвищому класу.

Далі, скористаємося універсальною дискримінантною функцією, яка більше всього підходить для українських підприємств та розроблена українським економістом О. Терещенко. Вона має наступний вигляд:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6 \quad (3.6)$$

В табл. 3.4 проведемо розрахунки значення показника Терещенка для ХХХ.

*Таблиця 3.4*

**Дані для розрахунків дискримінантної моделі Терещенка для ХХХ за 2020-2022 рр.**

Показник	Характеристика показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.
X <sub>1</sub>	Cash-Flow/зобов'язання	2,20	2,63	0,71
X <sub>2</sub>	Валюта балансу/зобов'язання	13,48	14,63	7,84
X <sub>3</sub>	Чистий прибуток/баланс	0,07	0,17	0,002
X <sub>4</sub>	Чистий прибуток/виручка	0,08	0,21	0,003
X <sub>5</sub>	Виробничі запаси/виручка	0,38	0,56	0,07
X <sub>6</sub>	Виручка/основний капітал	2,60	2,64	2,78

$$Z_{2020} = 1,5 \times 2,2 + 0,08 \times 13,48 + 10 \times 0,07 + 5 \times 0,08 + 0,3 \times 0,38 + 0,1 \times 2,6 = 5,8.$$

$$Z_{2021} = 1,5 \times 2,63 + 0,08 \times 14,63 + 10 \times 0,17 + 5 \times 0,21 + 0,3 \times 0,56 + 0,1 \times 2,64 = 8,3.$$

$$Z_{2022} = 1,5 \times 0,71 + 0,08 \times 7,84 + 10 \times 0,002 + 5 \times 0,003 + 0,3 \times 0,07 + 0,1 \times 2,78 = 2,0.$$

Відповідно до проведених розрахунків підприємству не загрожує ймовірність настання банкрутства і воно вважається фінансово стійким. Але розрахунки 2022 року свідчать про потенційну загрозу настання банкрутства, оскільки значення знаходиться на критичному рівні.

Зважаючи на попередні розрахунки, які свідчили про наявність ознак поточної неплатоспроможності, в табл. 3.5 проаналізуємо можливість втрати підприємством платоспроможності.

*Таблиця 3.5*

## Аналіз структури балансу і перспектив втрати платоспроможності підприємства за 2022 р.

Показник	На початок року	На кінець року	Відхилення (+,-)
Коефіцієнт загальної ліквідності	9,387	6,396	-2,991
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами	0,844	0,808	-0,036
Коефіцієнт втрати платоспроможності	x	2,824	x

За даними табл. 3.5 станом на кінець звітної року значення коефіцієнта загальної ліквідності (6,396) більше 1,0, коефіцієнта забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами (0,808) більше показника 0,1, тому по наведеним умовам структуру балансу пропонується вважати задовільною, а підприємство відповідно платоспроможним.

Тому наступним етапом аналізу є розрахунок коефіцієнта втрати платоспроможності. Рівень, який ми отримали при розрахунках, значно більше нормативного, що може свідчити про те, що у підприємства немає передумов для втрати платоспроможності на протязі ближчих трьох місяців.

Як свідчать проведені розрахунки, прослідковується зниження критеріїв оцінювання структури балансу, що може свідчити про зменшення платіжних можливостей досліджуваного підприємства по виконанню поточних зобов'язань.

Отже, підсумовуючи отримані результати, пропонується підприємству зменшити суму дебіторської і кредиторської заборгованості, що призведе до покращення його фінансового стану.

### **3.2. Заходи поліпшення фінансового становища підприємства**

На фінансовий стан підприємства впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники. Чим раніше підприємство виявить негативні моменти в своїй діяльності, тим швидше воно зможе звести до мінімуму ризик

зменшення прибутковості та у зв'язку з цим і погіршення фінансового стану. Це і є головним завданням фінансового аналізу.

Як свідчить практика, зменшення дебіторської заборгованості позитивно впливає на показники платоспроможності та ліквідності підприємств. Для того, щоб зменшити суми дебіторської заборгованості, треба зацікавити дебіторів своєчасно розраховуватись. Для цього можна використати наступні заходи: надавати торгові знижки, якщо клієнт розрахувався своєчасно; потрібно створити резерв сумнівних боргів; надійним покупцям можна надавати розстрочки; брати передоплату; можна використовувати вексельну форму розрахунків та застосовувати взаємозалік розрахунків.

Зменшення дебіторської заборгованості надає підприємству можливість розраховуватися власними коштами за поточними зобов'язаннями.

Також підприємству можна порекомендувати застосовувати такий метод, як факторинг. Він продає банківській установі право на отримання грошових коштів по платіжному дорученню за реалізовану продукцію, строки оплати які вже минули.

Запропоновані заходи допоможуть підприємству зменшити дебіторську заборгованість та отримані кошти вкласти у фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності.

Але, на жаль господарюючі суб'єкти не горять бажанням застосовувати такі форми рефінансування, як овердрафт, факторинг, хоча перелічені методи надають можливість підприємству прискорити процес переродження дебіторської заборгованості у грошові кошти.

Доведемо ефективність фінансування оборотних коштів на умовах надання підприємству комерційного кредиту покупцям продукції та фінансування за умови використання послуги факторингу.

Припустимо, що у періоді, який прогнозується, виручка від реалізації продукції буде залишатися такою яка була у звітному році.

Розрахунок середньомісячної виручки проводиться по наступній формулі:

$$V_m = \text{Річна виручка} / 12 \text{ місяців}, \quad (3.7)$$

$$V_m = 147606 \text{ тис.грн.} / 12 \text{ міс.} = 12300,5 \text{ тис. грн.}$$

Відповідно середньомісячна собівартість виробництва та реалізації продукції розраховується за формулою:

$$C_c = \text{Річна собівартість} / 12 \text{ місяців}, \quad (3.8)$$

$$C_c = 128907 \text{ тис.грн.} / 12 \text{ міс.} = 10742,25 \text{ тис. грн.}$$

З проведених розрахунків, бачимо, що в середньому ХХХ щомісячно отримувало 12300,5 тис. грн. чистої виручки від реалізації продукції. Для того, щоб отримати виручку від реалізації продукції, підприємству потрібно використати для виробництва продукції кожен місяць 10742,25 тис. грн.

Якщо підприємство надасть комерційний кредит своїм покупцям на 2 місяці, то воно отримує виручку в сумі:

$$12300,5 \text{ тис.грн.} * 2 \text{ міс.} = 24601 \text{ тис. грн.}$$

При цьому собівартість реалізованої продукції складає :

$$10742,25 \text{ тис.грн.} * 2 \text{ міс.} = 21484,5 \text{ тис. грн.}$$

У випадку, якщо підприємство продасть свою продукцію з умовою відтермінування платежу на два місяці, то в такому випадку йому буде бракувати фінансових ресурсів, що може призвести до перебоїв у виробничому циклі, до порушення строків розрахунків із своїми постачальниками, затримки у виплаті зарплати, проблем із сплатою податків і зборів та до скорочення обсягів виробництва, та зменшення виручки від реалізації продукції на 123005 тис. грн. (147606 тис. грн. – 24601 тис. грн. = 123005 тис. грн.).

Отже, у такому випадку підприємство недоотримає в періоді, який планується частку виручки в сумі 24601 тис. грн. (це та частина виручки, на яку підприємство надало кредит покупцям продукції).

Розглянемо в табл. 3.6. схему фінансування оборотних коштів, у випадку застосування факторингу та комерційного кредиту ХХХ.

Таблиця 3.6

**Фінансування оборотних коштів ХХХ та їх вплив на зміну чистої виручки від реалізації продукції у 2022 році**

Показники	Фінансування оборотних коштів, тис. грн.	
	При факторингу	При наданні комерційного кредиту
Середньомісячна виручка від реалізації продукції	12300,5	12300,5
Собівартість реалізованої продукції (у середньому на місяць)	10742,25	10742,25
Чиста виручка від реалізації продукції (за 2 місяці)	24601	24601
Собівартість реалізованої продукції (за 2 місяці)	21484,5	21484,5
Кошти, отримані після відвантаження продукції	24601*80% = 19680,8	-
Чиста виручка від реалізації продукції у прогностичному періоді	147606	147606 – 24601 = 123005

Можна зробити висновки, що у випадку використання послуги факторингу підприємство отримає від фірми-фактору (або банку) 80% суми платежу за відвантажену продукцію в сумі 19680,8 тис. грн. (24601 тис. грн.\*80 % = 19680,8 тис. грн). Ще 20% (або 4920,2 тис. грн) з вирахуванням комісії банк повертає після погашення боргу покупцем.

Таким чином, ХХХ застосовуючи у розрахунках факторинг, зможе відразу покрити свої витрати та залучати отримані від факторингу кошти у виробництво. У випадку використання комерційного кредиту це стає неможливим. В цілому, для ХХХ можна рекомендувати використовувати факторинг, оскільки ефективність його застосування доведена.

Для того, щоб у підприємства був стійкий фінансовий стан, йому потрібно мати оптимальну структуру капіталу. Визначивши її можна зрозуміти рівень віддачі, яка необхідна на вкладений капітал та наскільки підприємство забезпечено фінансовими ресурсами для подальшої діяльності.

Щоб оцінити ефективність використання капіталу, який є позиковим потрібно визначити ефект фінансового важеля. Коли спостерігається зростання плеча фінансового важелі, це свідчить як про зменшення, так і до збільшення суми чистого прибутку.

Аналіз ефекту фінансового важеля для ХХХ ми бачимо в табл. 3.7 (додаток М).

По проведеним розрахункам у табл. 3.7, ми можемо зробити висновок, що в тому випадку, якщо підприємство використовує позичений капітал, то це може призвести до призводить негативного (від'ємного) ефекту. За результатами розрахунків, ефект фінансового важеля становить -12,8 пункти, тобто спостерігається зменшення рентабельності власного капіталу. Рівень фінансового важеля показує, що при зменшенні прибутку на 1 % рентабельність капіталу знизиться на 3,3 пункти.

Банківські кредити достатньо дорогі, тому підприємству потрібно використовувати власні фінансові ресурси, тому що велика питома вага запозичених грошових коштів призводить до збільшення ризику появи ознак банкрутства. Таким чином, головним завданням фінансистів та бухгалтерів заключається у слідкуванні за оптимальним співвідношенням власних та залучених коштів і підтриманням гарної кредитної репутації.

В табл. 3.8 визначимо оптимальну структуру капіталу (додаток Н).

Проаналізувавши отримані результати, ми бачимо, що у підприємства є можливість брати кредитні ресурси в сумі до 300 тис. грн. В такому випадку коефіцієнт прибутковості власного капіталу буде складати 10,4%. Але якщо частка позикового капіталу буде зростати, то рентабельність власного капіталу буде знижуватися, а отже і буде зменшуватися і отриманий прибуток.

Отже, ефект фінансового важеля свідчить про ріст показників рентабельності власних засобів завдячуючи використанню кредитних ресурсів. Зрозуміло, що використання кредитів розширює можливості підприємства. Але треба розуміти, що збільшуючи залучені кошти, у

підприємства зростають борги, а це безумовно призводить до ризику появи ознак банкрутства. В такому випадку краще розрахувати точку беззбитковості, щоб розуміти яка сума потрібна підприємству щоб працювати без збитку. Для діяльності підприємства це дуже важливо, тому що підприємства має змогу планувати свою діяльність та швидко прийняти рішення щодо скорочення або збільшення постійних та змінних витрат.

Точка беззбитковості розраховується за наступною формулою:

$$T = \frac{ПВ}{КМД}, \quad (3.9)$$

де ПВ – витрати підприємства, які є постійними, тис. грн.;

КМД – коефіцієнт маржинального доходу.

$$КМД = \frac{МД}{ЧД}, \quad (3.10)$$

де МД – маржинальний дохід, тис. грн.;

ЧД – сума чистого доходу, тис. грн.

$$МД = ОД - ЗВ, \quad (3.11)$$

де ОД – операційний дохід, тис. грн.;

ЗВ – змінні витрати, тис. грн.

Визначаємо точку беззбитковості для ХХХ за 2022 рік.

$$МД = 148654 - 104175 = 44479 \text{ тис. грн.};$$

$$КМД = 44479 / 147606 = 0,301;$$

$$T = 40660 / 0,301 = 135084,97 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, проведені розрахунки свідчать, що при реалізації продукції в сумі 135084,97 тис. грн. досліджуване підприємство буде працювати без збитку.

Підприємства можуть використовувати для фінансування своїх поточних потреб, і внутрішні резерви, які надають можливість збільшити їх платоспроможність. Це відбувається шляхом регулювання грошових потоків, а саме збільшенням вхідних або зменшенням вихідних.

Достатність створеного чистого грошового потоку з позицій потреб підприємства щодо формування приросту активів, створення резервного капіталу і виплати дивідендів розраховують за формулою:

$$КД_{\text{чп}} = \text{ЧГП/ПП} + 3 + Д \quad (3.12)$$

$$КД_{\text{чп}} = -53/11916 + 2032 + 3320 = -0,003.$$

Значення показника більше одиниці означає достатність грошових коштів, а менше одиниці - нестачу.

Ми отримали від'ємне значення, а це означає що підприємству не вистачає грошових коштів для проведення розрахунків.

Наступним етапом для оцінки достатності грошових потоків є розрахунок коефіцієнту достатності Cash-Flow, який можемо отримати завдяки наступній формулі:

$$K_{\text{Cash-Flow}} = \text{Cash-Flow} / \text{ПЗ-Г-ПФІ}, \quad (3.13)$$

де Cash-Flow – грошовий потік (прибуток + амортизація),

ПЗ – поточні зобов'язання і забезпечення;

Г – гроші та їх еквіваленти;

ПФІ – поточні фінансові інвестиції.

$$K_{\text{Cash-Flow}} = 482 + 15703 / 18628 - 5247 = 1,209.$$

Стабільність фінансового стану підприємства напряму залежить від раціонального використання грошових коштів, щоб мати можливість профінансувати потреби. З цією метою складається платіжний календар, який ми можемо побачити в табл. 3.9 (додаток П).

Складання платіжного календарю надає можливість підприємству планувати доходи та витрати за обраний період та визначати залишок грошових коштів. Для його складання використовуються дані кошторисів витрат на виробництво продукції, планів її реалізації та інших планових документів. За допомогою платіжного календаря можна на ранній стадії продіагностувати фінансовий стан. У тому випадку, якщо з'ясується недостатність фінансових ресурсів, тоді у підприємства буде час виправити ситуацію та прийняти оптимальні управлінські рішення.

З табл. 3.9 ми бачимо, що в першій декаді червня підприємству не вдасться розрахуватися із своїми зобов'язаннями, за другу декаду підприємство зможе зменшити дефіцит коштів, який утворився в першій декаді. В третій декаді підприємство планує отримати залишок грошових коштів у сумі 81 тис. грн. Взагалі підприємствам не рекомендується залишати значні суми коштів на кінець періоду.

Наступною пропозицією для підприємства буде використання в своїй діяльності лізингу. Він дає змогу підприємству знизити собівартість продукції, зменшити витрати на обслуговування техніки та обладнання.

Доведемо вигідність використання лізингу в порівнянні з банківським кредитом. ХХХ потребує комбайн NH 23/95D «New Holland», вартість якого 3 млн. грн. Вільних коштів у підприємства немає, тому необхідно використовувати залучені ресурси. Банківський кредит достатньо дорогий, тому розрахуємо витрати за послуги лізингової компанії.

Спочатку проведемо розрахунки витрату разі використання банківського кредиту. Банківська установа пропонує підприємству взяти кредит терміном на п'ять років під відсоткову ставку і 21% річних при умові покриття суми кредиту та відсотків по ньому рівними частинами наприкінці кожного кварталу.

Графік погашення кредиту та розрахунок платежів наведений в табл. 3.10 (додаток Р).

Для визначення суми щоквартального платежу застосовувався метод ануїтету. В результаті проведених розрахунків можна зробити наступні висновки. При умові взяття кредиту на п'ять років підприємство повинно повернути 3 млн. грн. кредиту та % в розмірі 1713028,04 грн. Ще необхідно до отриманої суми додати витрати на інші платежі, а саме: комісійні, страхові. Підсумовуючи всі зазначені витрати, підприємство переплатить 1863028,04 грн.

Тепер перейдемо до розрахунків витрат по фінансовому лізингу. По попередній угоді комбайн передається підприємству на 5 років за заздалегідь

визначеною оплатою, де амортизація об'єкта має бути не більше 60%. Таким чином, якщо вартість вищезазначеного об'єкта складає 3 млн. грн. і строк амортизації - 5 років, лізингова компанія укладає угоду на 3 роки:

$$3 \text{ млн. грн.} / 5 \text{ років} = 600 \text{ тис. грн.};$$

$$600 \text{ тис. грн.} \times 3 \text{ роки} = 1800 \text{ тис. грн.}$$

Якщо врахувати вартість 60% амортизації комбайна, то розрахунок буде наступний:

$$3 \text{ млн. грн.} \times 60\% = 1800 \text{ тис. грн.}$$

В такому випадку, сума лізингу буде складати не 3 млн. грн., а 1800 тис. грн. З цієї суми підприємство сплатить 540 тис. грн. (30% авансу), а потім 1260 тис. грн. (16%) річних від суми яка залишилася. Складений графік лізингових платежів можемо побачити в табл. 3.11 (додаток С).

Як бачимо з наведених розрахунків, підприємство виплатить відсотки у сумі 351068,85 грн. Для того, щоб викупити комбайн потрібно продовжити умови договору та сплатити ще 1200 тис. грн. під 16% і комісійні 5% від цієї суми.

Загальна сума виплат по купівлі комбайну по умовам лізингу наведена у табл. 3.12 (додаток Т).

Додаткові суми виплат будуть складати:

$$1425867,2 - 1200000 = 225867,2 \text{ грн.}$$

Таким чином, в перші 3 роки підприємство сплатить відсотки у сумі 351068,85 грн, далі за 2 роки ще 225867,2 грн. та 60000 грн. в якості комісійних виплат (1200 тис. грн.  $\times$  0,05 = 60 тис. грн.). В цілому сума лізингових платежів буде складати:

$$351068,85 + 225867,2 + 600000 = 636935,05 \text{ грн.}$$

$$\text{Сума витрат по кредиту} - 1863028,04.$$

Отже, можна зробити висновок, що брати техніку в лізинг набагато вигідніше, ніж оформлювати банківський кредит (1863028,04 - 636935,05 = 1226092,99 грн). Банківський кредит майже втричі дорожчий.

Рекомендації, які ми запропонували ХХХ дозволять утримати існуючі позиції на ринку сільськогосподарських послуг та надалі працювати з позитивним фінансовим результатом.

## **ВИСНОВКИ**

На основі проведених в кваліфікаційній роботі досліджень можна зробити наступні висновки. Аналізувати фінансовий стан підприємства необхідно постійно, як за допомогою швидкої діагностики, а саме експрес аналізу, так і за допомогою інших методів та моделей. Це дає змогу підприємству швидко реагувати на зміни в кон'юктурі ринку, виявляти негативні моменти в господарській і фінансовій діяльності та терміново

приймати рішення, які дозволять йому працювати беззбитково та надалі розвиватися.

За період, який аналізувався, підприємство працювало з прибутком. Але у зв'язку з останніми події в країні, а саме війною, сума прибутку значно зменшилася. Не зважаючи на це у підприємства абсолютна фінансова стійкість, вартість майна щорічно зростає, власний капітал також збільшується.

Розрахунки ліквідності балансу свідчать, що він не є ліквідним, оскільки підприємству не вистачає високоліквідних активів для покриття негайних зобов'язань.

В діяльності підприємства спостерігаються і негативні тенденції, а саме: збільшення в останні роки вартості готової продукції, кредиторської заборгованості, зменшення вартості основних засобів. Зменшення коефіцієнта майна виробничого призначення за аналізуємий період свідчить про погіршення виробничого потенціалу підприємства.

Розраховуючи показники оцінки фінансового стану підприємства, бачимо що модель Ж. Де Паляна, показала добру фінансову ситуацію на підприємстві; Сайфулліна – Кадикова – задовільний фінансовий стан; коефіцієнт Бівера - задовільну структуру балансу; інтегральний показник свідчить про нормальний фінансовий стан, а розрахунок моделі Терещенка свідчить про критичне значення показника, що може говорити про потенційну загрозу банкрутства та зниження платіжних можливостей підприємства. В той же час проведені розрахунки комплексного оцінювання фінансового стану підприємства з урахуванням ступеня ліквідності у короткостроковій перспективі говорять про те, що у підприємства передкризовий фінансовий стан.

Оскільки підприємство працює прибутково та більшість показників на довгострокову перспективу свідчать про нормальну фінансову ситуацію, але на короткострокову перспективу – у підприємства не вистачає коштів для поточної діяльності і вартість основних засобів знижується.

Для поліпшення фінансового стану, підвищення рівня ліквідності і платоспроможності, попередження ймовірності настання банкрутства ХХХ необхідно проводити такі заходи, які будуть спрямовані на збільшення вхідних грошових потоків, збільшення обсягів реалізації та зменшення вихідних грошових потоків, скорочення витрат на виробництво та адміністративних витрат. Їх можна скомпонувати в наступні рекомендації:

- періодично проводити комплексну оцінку фінансового стану;
- регулярно проводити експрес-діагностику ймовірності настання банкрутства як засобу попередження можливих підприємницьких ризиків;
- раціонально використовувати наявні ресурси;
- контролювати стан розрахунків за реалізовану продукцію та не допускати прострочки платежів;
- проводити рефінансування дебіторської заборгованості через факторинг;
- оновлювати основні засоби через лізинг;
- вдосконалювати систему фінансового управління;
- для безперервної виробничо-господарської діяльності на регулярній основі розробляти план надходження і витрачання грошових коштів.

